

VIŠJA STROKOVNA ŠOLA ZA GOSTINSTVO, VELNES IN TURIZEM
BLED

V OBJEMU PRAVLJIC, GORA IN TRADICIJE

Avtor: Evelyn Židan
Grafenauer

Mentorica: dr. Boža

10.5.2025, Bled

Vsebina

1. Uvod.....	2
2. Predstavitev Zgornjesavske doline.....	3
2.1 Lega.....	3
2.2 Zgodovina Zgornjesavske doline	4
2.2.2 Srednji vek.....	4
2.2.3 19. stoletje in razvoj turizma	4
2.2.4 20. stoletje do danes	5
3. Način življenja ljudi v Zgornjesavski dolini	6
3.1 Živinoreja in pašništvo	6
3.2 Gozdarstvo	9
3.3 Železarstvo in oglarstvo	10
3.4 Planinarstvo.....	12
4. Tehnični načrt vodenja	14
5. Opis poti po odsekih.....	15
5.1 Prvi odsek: obisk Kekčeve dežele- Misija eliksir	16
5.2 Drugi odsek: kosilo v Brunarici Kosobrin	17
5.3 Tretji odsek: ogled oglarske dejavnosti v Rutah	18
5.4 Četrti odsek: »Rajže po poteh Triglavskih pravljic«.....	19
5.5 Peti odsek: Slovenski planinski muzej.....	20
6. Zaključek.....	22
7. Viri slik.....	23
8. Viri in literatura	25

1. Uvod

Zgornjesavska dolina velja za eno izmed najbolj turistično zanimivih območij v Sloveniji. Njena slikovita narava, bogata kulturna dediščina in pestra ponudba aktivnosti skozi vse leto privabljajo številne obiskovalce, ki iščejo tako sprostitev kot aktivna doživetja. Prav zaradi tolikšne priljubljenosti in obstoječe ponudbe pa je zasnova novega turističnega produkta še večji izziv – ustvariti je treba nekaj resnično izvirnega, kar bo izstopalo, a hkrati dopolnjevalo že obstoječe vsebine.

Zato sem najprej naredila temeljit pregled že obstoječih vodenj po Zgornjesavski dolini. Na podlagi analize sem oblikovala predlog novega vodenja, ki bo posebno in drugačno, hkrati pa bo zajemalo vse bistvene in prepoznavne elemente doline – naravne lepote, kulturno dediščino in način življenja prebivalcev. Praktično sem združila že obstoječe produkte v enodnevni izlet primeren tako za mlade kot za družine.

Izhodišče mojega vodenja so tradicionalne dejavnosti, ki so zaznamovale to območje – planšarstvo, oglarstvo, planinarstvo in druge. Te dejavnosti niso bile le način preživetja, temveč so oblikovale poseben način življenja, vrednote, navade in tudi pripovedi domačinov. Prav to želim skozi vodenje pokazati obiskovalcem – kako so naravne danosti, kot so gorski svet, gozdovi in reke, vplivale na življenje ljudi, kar se še danes izraža tudi skozi bogato ljudsko izročilo, pravljice in mitologijo Zgornjesavske doline.

Hkrati pa moje vodenje temelji tudi na strategiji turizma v Kranjski gori oziroma celotne Zgornjesavske doline. V okviru procesa priprave strategije razvoja turizma je bila izvedena spletna anketa, ki je zajemala poglede tako prebivalcev kot ponudnikov turističnih storitev. Udeleženci si želijo, da bi Kranjska Gora leta 2035 slovela po ohranjenem ravnotežju med prebivalci, turisti, naravo, športom ter kmetijstvom in obrtjo. Izpostavljene so bile vrednote, kot so kakovost bivanja, sobivanje, ohranjena in neokrnjena narava, urejene vasice, možnosti za mlade, dobra prometna in turistična infrastruktura ter dostopne storitve. Poudarjena je bila tudi želja po ohranjanju tradicije in lokalne identitete ob hkratnem razvoju in sledenju sodobnim trendom.

Zato je v turističnem vodenju z naslovom V objemu pravljic, gora in tradicije poudarek na spoznavanju celotne Zgornjesavske doline v enem dnevu. Program vključuje obisk priljubljene Kekčeve dežele, vendar na drugačen način, da je Kekec lahko zanimiv tudi nam mladim. Turistična agencija Julijana namreč na novo ponuja doživetje v smislu sobe pobega, le da je kot soba v tem primeru mišljena celotna Kekčeva dežela. Okrepčali bi se v brunarici Kosobrin, kjer ponujajo izvrstno lokalno hrano. V vasi Rute se srečamo z živim prikazom tradicionalnega oglarjenja v sklopu Oglarskih dni, kar bi obiskovalcem približalo nekdanji način življenja v tem delu Gorenjske. Nadaljevali bi po Rajžah triglavskih pravljic, kjer bi spoznali še druge pravljичne junake, ki naj bi živeli v vaseh pod Triglavom ob tem pa se sprehodili čez Dovje in Mojstrano. Za konec pa bi obiskali Slovenski planinski muzej v Mojstrani tam pa bi na sodoben način spoznali pomembnost in preteklost planinarstva v krajih pod Alpami.

2. Predstavitev Zgornjesavske doline

2.1 Lega

Zgornjesavska dolina se nahaja na skrajnem severozahodu države, v osrčju Julijskih Alp tik ob meji z Avstrijo in Italijo. Dolina v celoti leži v občini Kranjska Gora, ki velja za eno izmed najbolj prepoznavnih gorskih destinacij v Sloveniji. Območje je umeščeno v Triglavski narodni park, ki je edini narodni park v državi in varuje številne naravne in kulturne vrednote.

Geografsko gledano je dolina izrazita alpska dolina, ki se razteza ob zgornjem toku Save dolinke, enega od dveh izvirov najdaljše reke v Sloveniji- Save. Na jugu dolino obdajajo slikovite Julijske Alpe med tem ko se na severu razprostirajo Karavanke, ki tvorijo naravno mejo z Avstrijo. Najbolj znani vrhovi v okolici so Triglav, Špik, Razor, Mojstrovka in številni drugi.

Zgornjesavska dolina je naravni prehod med alpskih svetom in padsko nižino kar ji je v zgodovini dalo velik strateški pomen. Preko nje so vodile pomembne trgovske poti in prelazi, kot je na primer prelaz Vršič, ki povezuje Kranjsko Goro z dolino Soče. Danes je dolina pomembno turistično središče, znana po zimskih športih, pohodništvu, kolesarjenju, kulturni dediščini in bogatem naravnem okolju.

Poleg kraja Kranjska Gora v dolino sodijo še naselja kot so Gozd Martuljek, Mojstrana, Rateče, Podkoren in Belca.

Zgornjesavska dolina je zaradi svoje lege zelo enostavno dostopna, saj leži blizu pomembnih prometnic.

Slika 1: zemljevid območje Zgornjesavske doline, vir: https://issuu.com/kranjskagora/docs/brosura_izleti?e=18374290/31715953

2.2 Zgodovina Zgornjesavske doline

2.2.1 Prazgodovina in antika

Prve sledi naselbine v Zgornjesavski dolini segajo že v prazgodovino. Arheološke najdbe iz okolice Rateč, Podkorena in Mojstrane pričajo o obstoju človeka že v bronasti in železni dobi. Dolina je imela strateško lego, saj je bila del pomembne trgovske poti preko prelaza Vršič proti notranjosti današnje Slovenije in naprej proti Jadranu. V času rimskega imperija so čez dolino potekale poti, ki so povezovale Akvilejo (današnji Oglej v Italiji) z notranjostjo Norika in Panonije (Gams, 2002).

2.2.2 Srednji vek

V srednjem veku je bila dolina vključena v mejno grofijo Koroško, kasneje pa v okvir Kranjske. Življenje v teh krajih je bilo tesno povezano z naravnimi danostmi- prebivalci so se ukvarjali s kmetijstvom, gozdarstvom, živinorejo in železarstvom. V Mojstrani in okolici so delovali fužinarji, saj so bližnji gozdovi in vodni viri omogočali razvoj kovinske industrije. V 14. stoletju so se v dolini začele oblikovati prve stalne naselbine, med njimi tudi Kranjska Gora, ki je postala središče območja (Gams, 2002; Kranjska Gora, 2024).

2.2.3 19. stoletje in razvoj turizma

V 19. stoletju se je dolina začela razvijati kot turistična destinacija. Prvi obiskovalci so bili predvsem pohodniki, alpinisti in naravoslovci iz Avstro-Ogrske, ki so raziskovali vrhove Julijskih Alp. Leta 1906 je bila odprta železniška povezava med Jesenicami in Beljakom, kar je še dodatno spodbudilo obisk doline. Kranjska Gora je postajala vse pomembnejše središče za zimski in poletni turizem (Kranjska Gora, 2024).

Slika 2: kopališče ob jezeru Jasna pred drugo svetovno vojno, vir: <https://kranjska-gora.si/zgodbe/oklic-ki-je-za-vedno-spremenil-zivljenje-v-kranjski-gori>

2.2.4 20. stoletje do danes

Med prvo svetovno vojno je bila Zgornjesavska dolina pomembno zaledje Soške fronte. Znana je tudi Ruska kapelica pod Vršičem, ki so jo zgradili ruski vojni ujetniki v spomin padlim tovarišem.

Po drugi svetovni vojni je prišlo do razvoja zimskega turizma- z izgradnjo smučarskih centrov in hotelov je Kranjska Gora postala eno najpomembnejših slovenskih zimskih smučarskih središč.

Danes Zgornjesavska dolina združuje naravno in kulturno dediščino z modernim turizmom. Obiskovalce privlačijo alpske vasi, gorski vrhovi, slapovi, muzeji in tradicionalne prireditve kot so Pokal Vitranc ter ostali športni in kulturni dogodki (Kranjska Gora, 2024).

Slika 3: Kranjska Gora včasih, vir: <https://itoldya420.getarchive.net/amp/media/kranjska-gora-z-juznim-planinskim-ozadjem-1909-55df6a>

3. Način življenja ljudi v Zgornjesavski dolini

V tem delu bom podrobneje opisala dejavnosti, ki se pojavljajo v vsakdanjem življenju tukajšnjih prebivalcev in se hkrati povezujejo z našim izletom oziroma vodenjem po dolini. Med njimi sem izbrala pašništvo in živinorejo, katere prikaz bomo lahko opazili v Kekčevi deželi. Nato gozdarstvo, katero je povezano z oglarstvom in železarstvom. Ter planinarstvo, ki ima v dolini že dolgo zgodovino katero bomo natančneje spoznali ob obisku Planinskega muzeja.

3.1 Živinoreja in pašništvo

V Zgornjesavski dolini je bila kmetijska dejavnost v preteklosti tesno povezana z različnimi vrstami živali, ki so imele ključno vlogo pri opravljanju kmečkih opravil, prevozu in proizvodnji hrane. Kmetje so uporabljali konje, ki so bili srednje rasti, vendar zelo močni. Večina kmetov iz območij, kot so Bela Peč, Podkoren, Rateče in Kranjska Gora, je konje kupovala na Koroškem, medtem ko so si kmetje iz Dovjega in Jesenic konje vzrejali sami. Konji so bili nujni za različna kmečka opravila, kot so prevoz in pomoč pri težjih delih na kmetijah. Krmili so jih s senom, slamo in deteljo, poleti pa so jih pasli v bližini domačih hiš. Konji so tako imeli pomembno vlogo v vsakdanjem življenju kmetov, saj so olajšali prevoz pridelkov, tovara in so bili ključni za preživetje v teh gorskih območjih (Kačičnik, 2016).

Poleg konj so kmetje v Zgornjesavski dolini redili tudi vole, predvsem srednje hribovske pasme. Voli so bili uporabljeni za delo na poljih, kjer so pomagali pri oranju in drugih kmečkih opravilih, poleg tega pa so bili pomembni tudi za prevoz oglja, ki so ga pridelovali iz lesa in prodajali v rudnike ter topilnice v bližnjih krajih. Krmili so jih s deteljo, slamo in seno, poleti pa so jih pasli na pašnikih. V nekaterih primerih so jih kmetje uporabljali za prevoz rude, kot na primer v primeru kmetov iz katastrske občine Planina, ki so z volovskimi vpregami prevažali rudo od rudniških jam do Save. Krave so bile prav tako pomemben del živinoreje v dolini. Kmetje so vzrejali male hribovske pasme krav, ki so jih uporabljali za pridelavo mleka in masla ter za vzdrževanje staleža živali v domačem hlevu. Pozimi so jih krmili s slamo in senom, poleti pa so jih pasli na pašnikih. Mleko in maslo so kmetje prodajali, na Dovjem in Jesenicah pa so maslo celo prodajali na trgu, kar je predstavljalo pomemben vir dodatnega zaslužka (Kačičnik, 2016).

Poleg goveda in konj so v Zgornjesavski dolini kmetje redili tudi drobnico, predvsem ovce in koze. Kljub upadu ovčjereje zaradi širjenja govedoreje so ovce še vedno igrale pomembno vlogo v kmetijstvu teh krajev. Ovce, predvsem pasme Zakl-Race, so bile prilagojene gorskemu okolju, bile so dolgoroge in so prihajale iz Madžarske. Poleg mleka, ki so ga uporabljali za pripravo sira, so ovce dajale tudi volno, iz katere so si kmetje izdelovali oblačila. Drobnico so pozimi krmili s posušenim listjem, predvsem jesenovim in lipovim listjem, pa tudi s slamo in travo. Poleti so jih pasli na planinah, kjer so mleko uporabljali za izdelavo ovčjega sira. Koze, ki so jih redili predvsem v Jesenicah, so pasli predvsem zaradi mleka in mesa. Koze so bile tudi pasli v zimskih mesecih, ko so bile na voljo le v omejenem

številu, in so jih krmili s slamo in kuhinjskimi odpadki. Koze so bile v teh krajih tudi pomemben vir mleka za domače potrebe in občasno so jih uporabljali tudi za zakol.

Kmetje so posebno pozornost posvečali razmnoževanju drobnice, saj so želeli zagotoviti stalno oskrbo z mlekom in mesom. V nekaterih primerih so morali celo omejiti pašne pravice, predvsem za koze, zaradi škode, ki naj bi jo povzročile na pašnikih. Poredko so prašiče redili za meso, in sicer z uporabo kuhinjskih odpadkov in korenovk, kot so krompir in repo. Prašiče so pasli tudi v planinah, kjer so jih krmili s sirotko. Prazgodovinska, srednjeveška in sodobna kmetijska praksa v Zgornjesavski dolini je bila tako močno povezana z vrsto domačih živali, ki so kmetom zagotavljale ne le hrano, temveč tudi potrebščine za vsakdanja opravila, kot so oblačila, prevoz in gradbeni materiali.

V Zgornjesavski dolini v 18. in 19. stoletju so kmetje gojili travo za seno, pri čemer so na nižinskih travnikih pridobivali boljšo kakovost trave, medtem ko so v visokogorskem delu prevladovali slabši travniki. Kmetje so uporabljali različna orodja in tehnike za obdelavo zemljišč. Pomemben del kmečkega življenja je bilo pašništvo, pri katerem so živali pasli ločeno glede na vrsto, na pašnikih v bližini kmetij in na planinah. Pastirji, kot so kozji in ovčji mojster, so skrbeli za živino. Pravice do pašnikov so bile pogosto nejasne, kar je vodilo v spore med kmeti. Paša na planinah je bila pomembna, vendar niso obstajale formalne pogodbe o pravici do pašnikov (Kačičnik, 2016).

Slika 4: Pastir iz Rateč, vir: Kačičnik Gabrič, 2016.

Slika 5: Gnanje krav na pašo, vir: Kačičnik Gabrič, 2016

3.2 Gozdarstvo

Zgornjesavska dolina, obdana z obsežnimi gozdovi in mogočnimi gorami Karavank ter Julijskih Alp, je bila v preteklosti močno povezana z gozdom, ki je predstavljal enega glavnih naravnih virov za preživetje in gospodarski razvoj tamkajšnjega prebivalstva. Gozdovi niso bili zgolj vir lesa, temveč tudi del vsakdanjega življenja in kulturne krajine, ki so jo ljudje stoletja oblikovali in vzdrževali. Les, ki so ga pridobivali iz teh gozdov, je bil ključnega pomena za številne dejavnosti. Uporabljali so ga za gradnjo domačij, gospodarskih poslopij in cerkva, pa tudi za izdelavo orodja, ogrevanje in druge vsakdanje potrebe. Poleg tega je imel les pomembno vlogo v obrti in industriji, zlasti v železarstvu, ki je bilo v širši gorenjski regiji močno razvito, predvsem na območju Jesenic, kjer so za taljenje železove rude potrebovali velike količine oglja, pridobljenega iz lesa.

Posebej pomembna dejavnost, povezana z gozdarstvom, je bilo splavarjenje, torej prevoz lesa po rekah. V Zgornjesavski dolini so hlode spuščali po reki Savi Dolinki proti nižinskim krajem. Splavarji so opravljali izredno zahtevno in nevarno delo, saj so morali upravljati z dolgimi splavi po brzicah in ovinkih reke, pogosto v težkih vremenskih razmerah. Ta dejavnost je zahtevala veliko znanja, spretnosti in sodelovanja. Poleg splavarjev so pomembno vlogo igrali tudi drvarji in oglarji, ki so izpod rok v gozdu zgradili oglarne za pripravo oglja. Vse te dejavnosti so močno vplivale na vsakdanje življenje domačinov in oblikovale značaj gorskih vasi v dolini.

S povečevanjem potrebe po lesu, zlasti v 18. in 19. stoletju, so začeli uvajati prve oblike gozdarske uredenosti. Pojavile so se uradne gozdarske službe, ki so nadzirale sečnjo, sajenje dreves ter varovanje gozdnih območij pred prekomernim izkoriščanjem. Sprejeti so bili

urbarji – dokumenti, ki so določali, kdo lahko seka les in v kakšni meri. Ti predpisi so bili prvi koraki v smeri trajnostnega upravljanja z gozdovi, kar danes velja za eno temeljnih načel sodobnega gozdarstva. Gozdarji, ki so pogosto opravljali tudi naloge lovcev, čuvajev narave in skrbnikov gozdnih poti, so bili v skupnosti spoštovani, saj so s svojim delom skrbeli za dolgoročno ohranjanje naravnih virov.

Gozdarstvo je tako oblikovalo ne le gospodarsko podobo Zgornjesavske doline, ampak tudi kulturno in družbeno. Gozdne poti, planinske stezice in lesene kočice, ki so nastajale ob robovih sečnje ali pa kot postojanke za drvarje in oglarje, danes služijo tudi turizmu in predstavljajo pomemben del naravne ter kulturne dediščine doline. Ohranjena tradicija gozdarstva je še danes vidna v številnih lokalnih muzejih, gozdnih učnih poteh in prireditvah, ki poudarjajo pomen gozda za življenje ljudi nekoč in danes (Kačičnik, 2016).

3.3 Železarstvo in oglarstvo

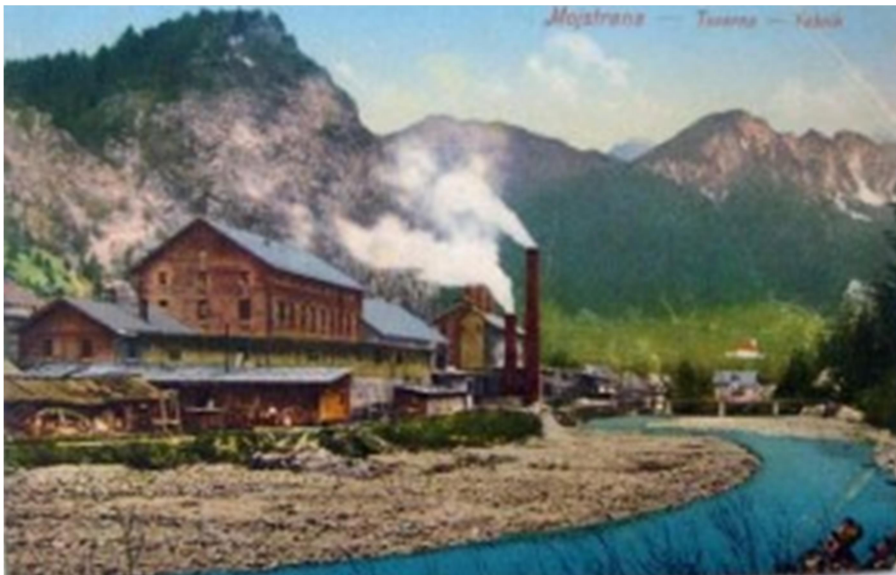
V 19. stoletju je bila Zgornjesavska dolina gospodarsko zelo živahna in raznolika. Prebivalci so si ob kmetovanju pogosto poiskali dodatne vire zaslužka v rudarskih, fužinskih in topilniških obratih. Poleg dela na domačih kmetijah so nekateri delali v bližnjih industrijskih obratih, drugi pa so hodili kopat rudo tudi v bolj oddaljene rudnike, kot je bil rudnik Rajbelj. Mnogo kmetov je v okoliških gozdovih kuhalo oglje, ki je bilo izredno pomembno za kurjenje v industrijskih pečeh in plavžih, ter ga nato prodajalo lokalnim obratom.

Pomembno vlogo v regiji je imel industrijski razvoj pod vodstvom Leopolda Ruarda, ki je v prvi polovici 19. stoletja na območju Bele Peči upravljal topilnico železa. Ta je bila v njegovi lasti prek dediščine žene Magdalene Siegert, hčerke dunajskega podjetnika Boštjana Siegerta. V tej topilnici so iz rude, ki so jo kopali na območju Save, pridobivali surovo železo. Letna proizvodnja je dosegala okoli 1000 centov železne kovine, obrat pa je zaposloval 20 delavcev. Za oskrbo z materialom je bilo vključenih približno 120 voznikov, ki so vozili rudo, in kar 400 voznikov, ki so dovažali oglje (Kačičnik, 2016; OITZL, 2016).

Pomembna je bila tudi železarna v Valčariji, ki je prav tako zaposlovala 20 železarskih delavcev in letno proizvedla 2000 centov surovega železa. Surovine so sem dovažali s Koroške. V železarni so nato izdelali še 1500 centov raztegnjenega železa (t. i. Streckeisen). Leopold Ruard je bil lastnik tudi jeklarne in fužin na Jesenicah, kamor so železovo rudo dovažali iz rudnika Reichenberg na območju Planine in z območja Begunjščice. Tamkajšnji plavž je oskrbovalo kar 460 delavcev, ki so prevažali surovine in druge potrebne materiale. Letno so za potrebe delovanja obrata prepeljali približno 9500 voz rude in 5350 voz oglja, poleg tega pa še dodatnih 70 prevozov za drugo blago (Kačičnik, 2016; OITZL, 2016).

Industrijska dejavnost ni bila omejena zgolj na železarsko industrijo. Na Jesenicah je denimo delovala tudi t. i. "tovarna", v kateri so izdelovali oblačila in nogavice. Zaposlovala je okoli 60 oseb, večinoma kajžarjev in hišarjev, ki so letno izdelali približno 400 parov nogavic in do 50 kril. V katastrski občini Planina sicer ni bilo večjih industrijskih obratov, so pa tam obstajale tri rudniške jame v lasti Ruarda, iz katerih so pridobivali pomembne količine rude. V katastrski občini Dovje pa je delovala drobilnica za gips, kjer so letno proizvedli 3000 stotov mavca. Podoben mlin je obratoval tudi na Jesenicah, in sicer štiri mesece v letu, v tem času pa so pridelali 1440 centov mavca. (Kačičnik, 2016; OITZL, 2016)

Poleg večjih industrijskih dejavnosti so bile v skoraj vsaki katastrski občini prisotne tudi manjše lokalne obrate, kot so bile žage in mlini. Na območju Planine so na primer delovale kar tri žage in šest mlinov, ki so mleli žito za potrebe domačega prebivalstva. Ti obrati so bili tesno povezani z vsakdanjim življenjem ljudi in so dopolnjevali gospodarsko podobo doline, ki je bila močno prepletena z naravnimi viri, kot sta gozd in ruda. (Kačičnik, 2016; OITZL)

Slika 6: tovarna v Mojstrani, vir: <https://gore-ljudje.net/novosti/iz-zgodovine-mojstrane/>

3.4 Planinarstvo

Zgornjesavska dolina, ki je obdana z vrhovi Julijskih Alp, Karavank in Kamniško-Savinjskih Alp, je že v 19. stoletju začela privabljati posameznike, ki so v gorske pokrajine prihajali zaradi naravne lepote, izzivov vzponov in oddiha od urbanega življenja. Prvi obiskovalci so bili praviloma iz višjih družbenih slojev – naravoslovci, umetniki, pa tudi pustolovci in pripadniki aristokracije, ki so želeli spoznavati še neodkrite in manj raziskane dele Alp.

1. Začetki planinarjenja in turizma v 19. stoletju

Prvi resnejši vzponi na okoliške vrhove – kot so Jalovec, Prisojnik, Razor in Mojstrovke – segajo v 60. in 70. leta 19. stoletja. S prihodom železnice leta 1870 (proga Beljak – Jesenice – Ljubljana) je območje Zgornjesavske doline postalo bistveno bolj dostopno. Ta prometna povezava je omogočila приход meščanov iz večjih mest, kot so Dunaj, Gradec in Ljubljana, kar je povečalo zanimanje za planinstvo v regiji.

Leta 1892 je bilo ustanovljeno Slovensko planinsko društvo (SPD), ki je imelo velik vpliv na razvoj organiziranega planinstva tudi v Zgornjesavski dolini. Društvo je začelo sistematično označevati poti, graditi planinske kočice in usposablјati vodnike. V okolici Kranjske Gore in Rateč so se pojavili prvi vodniki, ki so obiskovalce vodili na bližnje vrhove (Slovenski planinski muzej).

2. Razcvet planinske dejavnosti v začetku 20. stoletja

V začetku 20. stoletja je planinstvo postalo vse bolj priljubljena pristočasna dejavnost. V tem obdobju so začele nastajati številne planinske postojanke, kot so:

Kočica v Krnici (1901), Mihov dom na Vršiču (predhodnik današnjih objektov) in druga zavetišča v smeri proti Triglavu.

Obiskovalci so se v gore podajali zaradi rekreacije, estetskega doživljanja narave in tudi zaradi domoljubnih razlogov – hoja po slovenskih gorah je predstavljala način kulturnega upora proti nemškemu vplivu na Gorenjskem.

Poleg gradnje infrastrukture se je uveljavilo tudi gorsko vodništvo, kar je mnogim domačinom predstavljalo dodaten vir zaslužka poleg kmetovanja, sečnje lesa in drugih tradicionalnih dejavnosti. Tako se je v regiji začel oblikovati turizem, ki je temeljil na povezavi med naravo in domačo ponudbo (Kačičnik, 2016).

3. Medvojno in povojno obdobje

Med obema svetovnjima vojnama je planinstvo ostalo priljubljena oblika preživljanja prostega časa, čeprav je vojna deloma omejila obisk. Po drugi svetovni vojni, v obdobju socializma, pa je država aktivno spodbujala ljudsko planinstvo. Planinska društva so bila množično obiskana, pohodništvo je bilo dostopno skoraj vsakomur, kočice pa so bile delno subvencionirane ali vzdrževane s prostovoljnimi delom.

Takrat so obnovili številne kočice in poti, modernizirali dostop ter zgradili nove planinske objekte. Zgornjesavska dolina se je vse bolj uveljavljala kot eno glavnih izhodišč za vzpone v osrčje Triglavskega narodnega parka. Obiskovalci iz vse Jugoslavije so se z avtobusi in vlaki odpravljali na ture – od enodnevnih pohodov po dolini Tamar do večdnevnih tur v Julijce (Kačičnik, 2016).

Slika 7: vzpon na Triglav, vir: <https://www.visitmojstrana.si/sl/o-nas/zgodovina>

4. Sodobni čas – pohodništvo kot del trajnostnega turizma

Danes ima pohodništvo v Zgornjesavski dolini ključno vlogo v okviru trajnostnega turizma. Poudarek je na ohranjanju naravnih virov, spoštovanju kulturne dediščine in razvoju lokalne ponudbe. Zgornjesavska dolina ponuja več kot 100 kilometrov označenih pohodniških poti, od lahkih sprehodov po dolini do zahtevnih vzponov na najvišje vrhove.

Planinska društva skrbijo za vzdrževanje poti, urejanje planinskih koč in informiranje pohodnikov. Ključno vlogo ima Triglavski narodni park, ki nadzoruje obremenjenost okolja in spodbuja odgovorno obiskovanje narave.

Poleg rekreacijskega in naravovarstvenega vidika ima planinstvo tudi gospodarski pomen – pohodništvo ustvarja priložnosti za lokalne gostince, namestitvene obrate, vodnike, trgovce s športno opremo ter ponudnike izletov in doživetij. Tradicionalna gorska kulinarika in lokalne zgodbe (npr. o Kekcu, planšarstvu, pašnikih) postajajo del turistične izkušnje (Kačičnik, 2016).

4. Tehnični načrt vodenja

SKUPINA: od 10- 15 ljudi

DATUM: po dogovoru (od julija do konca avgusta)

ZBIRNO MESTO: pred agencijo Julijana v Kranjski Gori

URA: 8:45

ZAPOREDNA ŠTEVILKA	ODSEK VODENJA	ČASOVNI OKVIR	OPOMBE
1	OBISK KEKČEVE DEŽELE- MISIJA ELIKSIR	9.00-11.00	športna obutev
2	KOSILO V BRUNARICI KOSOBRLIN	11.30-13.00	športna obutev
3	OGLED OGLARSKÉ DEJAVNOSTI V RUTAH	13.30-14.30	športna obutev
4	RAJŽE PO POTEH TRIGLAVSKIH PRAVLJIC	14.50-16.15	športna obutev
5	OBISK SLOVENSKEGA PLANINSKEGA MUZEJA	16.30-17.30	

CENA PAKETA ZA SKUPINO 10 LJUDI: 790€ (79€/OSEBI)

Vključuje:

- Vse vstopnine
- Kosilo s pijačo
- Vodenje in animacije
- Organizacija in spremstvo skupine

Organiziran prevoz ni vključen, lahko ga uredimo po dogovoru.

5. Opis poti po odsekih

Izlet po Kranjski Gori in njeni okolici je zasnovan kot celodnevno doživetje, ki obiskovalcem ponuja vpogled v pravljичni svet, bogato kulturno dediščino in naravne lepote območja. Namenjen je tako družinam z otroki kot tudi vsem, ki si želijo aktivnega preživljanja prostega časa v objemu narave z elementi izobraževanja in sprostitev.

Dopoldanski del izleta se začne z obiskom **Kekčeve dežele**, kjer obiskovalci skozi animirano vodenje spoznajo legendarne junake iz del Josipa Vandota, kot so Kekec, Bedanec, Mojca in Kosobrin. Ta edinstvena pravljična izkušnja se odvija v neokrnjeni naravi in na igriv način spodbuja domišljijo, hkrati pa krepi zavest o pomenu naravne in kulturne dediščine. Po pravljичnem jutru se udeleženci odpravijo na zaslužen **kosilo v Brunarico Kosobrin**, kjer lahko uživajo v domačih kulinarčnih dobrotah. Gostinski objekt ponuja prijetno in pristno gorsko vzdušje ter poudarja pomen lokalne hrane in gostoljubja, kar dopolni celostno izkušnjo. Pot se nato nadaljuje proti vasi **Rute**, kjer si ogledamo prikaz **tradicije oglarske dejavnosti**. Oglarska dejavnost, nekoč pomembna gospodarska panoga v teh krajih, je danes zanimiv prikaz kulturne dediščine, ki obiskovalcem predstavi način življenja in dela nekdanjih prebivalcev teh krajev. Ogled vključuje predstavitev priprave oglja, razlago poteka dela in pomena te obrti za lokalno skupnost nekoč in danes.

V popoldanskem času se podamo na **rajžo po poteh Triglavskih pravljic**, tematsko zasnovano pot, ki združuje naravne lepote s pripovedno izkušnjo. Sprehodi skozi gozdove in travnike so obogateni z zgodbami in pravljичnimi postajami, ki obiskovalcem približajo mitološki svet slovenskih gora, hkrati pa spodbujajo spoštovanje do narave in dediščine.

Dan zaključimo z obiskom **Slovenskega planinskega muzeja** v Mojstrani. Muzej na interaktiven in sodoben način predstavlja zgodovino planinstva v Sloveniji, razvoj alpinizma ter pomen gora za slovensko identiteto. Ogled muzeja je odlična priložnost za razmislek o pomenu naravne in kulturne dediščine, ki jo celoten izlet osvetljuje iz različnih vidikov.

Celotno doživetje obiskovalcem ponuja bogato kombinacijo zabave, izobraževanja, narave in kulture, s čimer prispeva k promociji trajnostnega in kakovostnega turizma v regiji.

5.1 Prvi odsek: obisk Kekčeve dežele- Misija eliksir

Kekčeva dežela je ena izmed najbolj priljubljenih in prepoznavnih tematskih turističnih atrakcij v Zgornjesavski dolini, umeščena v čudovito naravno okolje nedaleč od Kranjske Gore. Temelji na pripovedih slovenskega pisatelja Josipa Vandota, ki je ustvaril nepozabne like, kot so Kekec, Mojca, Kosobrin, teta Pehta, Bedanec in Rožle. Zgodbe o teh junakih so tesno povezane z gorami, naravo in vrednotami, kot so pogum, prijateljstvo, dobrotu in vztrajnost. Prav te vrednote se odražajo tudi v doživetju, ki ga ponuja obisk Kekčeve dežele.

Sam park je zasnovan kot pravljичno gozdno območje, kamor obiskovalci prispejo s posebnim avtobusom –*Bedanc*, ki vozi iz Kranjske Gore. Že ta vožnja predstavlja uvod v pravljичni svet. Ob prihodu v gozd pa se začne doživetje, ki je povsem drugačno od običajnih turističnih aktivnosti. Vodenje po Kekčevi deželi poteka v obliki animiranega in interaktivnega ogleda, kjer se obiskovalci srečajo z glavnimi liki iz zgodb in sodelujejo v njihovih dogodivščinah. Dežela vključuje lično izdelane lesene hiške, rekvizite, gozdne poti in skrivališča, ki ustvarjajo občutek, da so obiskovalci resnično stopili v svet slovenskih pravljic.

Poleg klasičnih pravljичnih vodenj Kekčeva dežela redno razvija tudi tematske programe, ki dodajajo svežino in omogočajo poglobljeno interakcijo z vsebinami. Eden izmed takšnih programov je "Misija eliksir", ki združuje elemente pravljичnega doživetja, skupinskega dela in izobraževalne igre na prostem. Program je namenjen tako otrokom kot tudi družinam in šolskim skupinam, saj spodbuja sodelovanje, reševanje problemov, gibanje ter krepitev vrednot skozi zgodbo.

V *Misiji eliksir* se obiskovalci skupaj s pravljичnimi junaki znajdejo pred pomembno nalogo – pomagati teti Pehti, ki mora pripraviti zdravilni eliksir za bolno gozdno žival. Za to potrebuje redke in skrivnostne sestavine, ki so skrite na različnih lokacijah v gozdu. Skupina se tako odpravi na pustolovščino, kjer preko različnih postaj opravlja naloge, išče namige, rešuje uganke in premaguje ovire. Pri tem seveda ne manjka tudi napetih trenutkov – na primer, ko se pojavi zlobni Bedanec, ki želi misijo preprečiti, ali ko Rožle potrebuje pomoč in nasvet.

Zgodba je zasnovana tako, da v ospredje postavlja timsko delo, kreativnost, iznajdljivost in domišljijo. Otroci in odrasli aktivno sodelujejo, se usklajujejo, razmišljajo in si med seboj pomagajo. Vzporedno pa spoznavajo naravno okolje, rastline, živali ter se učijo pomena skrbi za naravo in vrednot, ki so vtakane v slovensko pripovedno izročilo.

Program *Misija eliksir* je odličen primer kakovostnega interpretativnega turizma, ki povezuje naravno in kulturno dediščino s sodobnimi metodami doživljajskega vodenja. S svojo vsebino bogati turistično ponudbo Kranjske Gore in prispeva k trajnostni in družbeno odgovorni obliki turizma, ki obiskovalce ne le zabava, ampak jih tudi izobražuje in navdihuje (Julijana).

5.2 Drugi odsek: kosilo v Brunarici Kosobrin

Po pravljичnem doživetju v Kekčevi deželi se izlet nadaljuje z obiskom Brunarice Kosobrin, ki se nahaja v neposredni bližini Kranjske Gore. Brunarica je poimenovana po enem izmed najbolj priljubljenih likov iz Vandotovih zgodb – dobrosrčnem in skromnem Kosobrinu, ki simbolizira povezanost z naravo, preprostost in modrost. Tudi sama brunarica odraža te vrednote, saj gre za prijeten, domač gorski gostinski objekt, ki s svojo leseno zunanostjo in notranjo toplino pričara vzdušje prave planinske kočice.

Brunarica Kosobrin je znana po svoji domači kulinariki, ki temelji na tradicionalnih jedeh Gorenjske in širšega alpskega prostora. Jedi so pripravljene iz lokalnih sestavin, pogosto po receptih, ki so se prenašali iz generacije v generacijo. Na jedilniku se tako znajdejo enolončnice, ajdovi žganci, domače klobase, kislo zelje, sirovi štruklji, gobove juhe ter sladice, kot so jabolčni zavitek ali borovničeva pita. Vse to spremlja prijazna postrežba in prijetno alpsko okolje, ki omogoča sprostitev in uživanje v naravi.

Kosilo v Brunarici Kosobrin ne predstavlja zgolj kulinaričnega odmora, temveč je pomemben del celotnega doživetja. Poudarek je na lokalni identiteti in povezanosti z okoljem – tako arhitekturno kot vsebinsko. Obiskovalci se v tem okolju počutijo domače, hkrati pa lahko skozi okuse in pripovedi gostiteljev začutijo delček kulturne dediščine kraja. V notranjosti se pogosto najdejo tudi tematski elementi, povezani s Kekcem in ostalimi pravljичnimi junaki, kar povezuje gastronomski del izleta s predhodnim doživetjem v Kekčevi deželi.

Brunarica je primer, kako lahko gostinska ponudba na destinaciji prispeva k celovitemu in kakovostnemu turističnemu produktu. S poudarkom na domačnosti, trajnostnem pristopu in kulturni avtentičnosti brunarica predstavlja pomemben člen v turistični verigi Kranjske Gore, zlasti za družine in skupine, ki iščejo več kot le običajno gostinsko storitev – želijo si doživetje, povezano s prostorom, ljudmi in zgodbami.

5.3 Tretji odsek: ogled oglarske dejavnosti v Rutah

Po kosilu se izlet nadaljuje z obiskom manjše, a izjemno zanimive gorske vasice Rute, ki leži nekoliko višje nad dolino in velja za eno najbolj pristnih naselij v okolici Kranjske Gore. Rute so znane po svoji ohranjeni kulturni krajini, razgledih in predvsem po bogati tradiciji oglarske dejavnosti, ki se je tu ohranjala vse do današnjih dni. Oglarska dejavnost, ki pomeni pridobivanje oglja s postopnim žganjem lesa v kopi, je bila nekoč pomemben vir preživetja mnogih prebivalcev tega območja.

Ogled se začne s kratko predstavitvijo zgodovinskega pomena oglarstva, ki je bilo nekoč razširjeno po celotnem Gorenjskem in širšem alpskem prostoru. Oglje je bilo nujno za delovanje kovačij in fužin, obenem pa pomembno tudi za gospodinjstva. V Rutah si obiskovalci lahko ogledajo rekonstruirano kopo, ki je postavljena po tradicionalnih metodah. Prikaz priprave in vzdrževanja kope vodi izkušen lokalni mojster, ki obiskovalcem na zanimiv in slikovit način predstavi vse faze dela – od zlaganja lesa in pokrivanja s prstjo do nadzorovanega gorenja in pridobivanja oglja.

Dogodek ni zgolj pasivni ogled, temveč vključuje tudi pogovor z domačini, prikaz uporabljenega orodja, pripovedi o življenju nekdanjih oglarjev ter možnost, da obiskovalci sami preizkusijo določene enostavne naloge, kot je priprava kurilnega materiala ali razporejanje drv. Vse skupaj poteka v sproščenem in avtentičnem okolju, ki poudarja pomen prenosa znanja in ohranjanja starih obrti kot dela kulturne identitete.

Oglarska dejavnost v Rutah je dragocen primer žive dediščine, ki ponuja udeležencem vpogled v življenje in delo ljudi v preteklosti, hkrati pa izpostavi pomen trajnostne rabe naravnih virov. V sodobnem turizmu, ki vse bolj poudarja avtentičnost in odgovornost do okolja, tovrstne vsebine predstavljajo pomemben del izobraževalne in doživljajske ponudbe.

Obisk vasi Rute in predstavitev oglarstva tako ne predstavljata le zgodovinskega uvida, temveč tudi priložnost za razmislek o današnjem odnosu do narave, virov in tradicionalnega znanja, ki se s pomočjo lokalne skupnosti ohranja za prihodnje generacije.

V sodobnem času si prizadevajo ohraniti to kulturo in so s tem namenom leta 2013 ustanovili Društvo oglarjev Rute Gozd Martuljek pod vodstvom Klemena Zupančiča- Grizlija, ki se nam bo na ogledu pridružil, da bomo z njegovo pomočjo dobili avtentičen pogled v pripravo kope kar iz prve roke (Kačičnik Gabrič, Alenka ,2016).

5.4 Četrti odsek: »Rajže po poteh Triglavskih pravljic«

»Rajže po poteh Triglavskih pravljic« so edinstveno doživetje, ki združuje pripovedovanje ljudskih zgodb, pohodništvo in kulturno dediščino v slikovitem okolju Mojstrane in Dovja. Gre za voden gledališki sprehod, kjer skupina udeležencev skozi interaktivne pripovedi spoznajo bogato mitološko izročilo celotne Zgornjesavske doline. Naslednja postaja izleta je doživetje z izjemno pripovedno vrednostjo – rajža po Poteh Triglavskih pravljic. Gre za tematsko zasnovano pohodniško izkušnjo, ki združuje hojo po neokrnjeni naravi z bogatim pripovednim svetom slovenskega ljudskega izročila. Poti Triglavskih pravljic se nahajajo na območju Triglavskega narodnega parka, v okolici dolin Kot, Krma in Radovna, ki jih zaznamuje mir, divjina in izjemna biotska pestrost.

Gre za projekt, ki je zasnovan z namenom približati naravo najmlajšim in celotnim družinam preko zgodb, ki se prepletajo z resničnim alpskim okoljem. Rajža (stara beseda za potovanje) poteka po različnih tematskih poteh, na katerih obiskovalce spremljajo pravljicni liki iz slovenskih pripovedk, kot so Zlatorog, Bela žena, Triglavski škrat, divji mož, vila, pastirček ali zmaji, ki prebivajo v gorah. Vsaka pot ima svojo zgodbo, ki je povezana z določenimi naravnimi znamenitostmi ali kulturnimi elementi.

Pot je zasnovana tako, da je primerna za otroke, družine in šolske skupine, saj je nezahtevna in obogatena z interaktivnimi točkami. Na posameznih postajah obiskovalce pričakajo pravljicne tablice, ilustracije in včasih tudi animirani pripovedovalci, ki zgodbo obudijo na igriv način. Na nekaterih točkah so vključene tudi enostavne naloge ali vprašanja, ki spodbujajo razmišljanje, sodelovanje in opazovanje okolice. Obiskovalci lahko pričakujejo celovito doživljajsko učno izkušnjo, ki spodbuja gibanje v naravi, krepi pripadnost prostoru in hkrati izobrazuje o naravnem okolju, mitološkem svetu Triglava in pomembnosti varovanja naravne in nesnovne dediščine. Poti vodijo reke, gozdov, travnikov in razglednih točk, kar omogoča obiskovalcem, da naravo doživijo s čutili – vidijo, poslušajo, vonjajo in občutijo povezanost z gorskim svetom.

Poleg naravnih lepot in pripovedi pa je dodana vrednost teh poti tudi v spodbujanju vrednot, kot so spoštovanje do narave, sodelovanje, pogum in zaupanje vase – vrednote, ki so močno prisotne tudi v slovenskih mitih in bajkah. S tem poti ne ponujajo le pohodniške rekreacije, ampak oblikujejo tudi globljo zavest o pomenu kulturne identitete, krajinske raznolikosti in trajnostnega odnosa do okolja.

Rajža po Poteh Triglavskih pravljic je tako izjemen primer povezovanja narave, kulture in vzgoje skozi igrivo, a hkrati poučno izkušnjo, ki obiskovalcem ostane v spominu kot nekaj pristnega, čarobnega in slovenskega.

Temelj programa so Triglavske pravljice, ki jih je na podlagi ljudskega izročila zbral in napisal Mirko Kunčič. Te zgodbe so bile ponovno oživiljene leta 2003 ko sta domačina Marsel in Leona Gomboc pripravila prvo uprizoritev na prostem. Od takrat naprej se Rajže redno izvajajo.

Sprehod bomo začeli pri Slovenskem planinskem muzeju in ga tam tudi zaključili. Najprej bomo prejeli nekaj osnovnih informacij o poti in zgodbah. Pot nas bo nato vodila skozi staro

vaško jedro Mojstrane preko Požgančevega mostu. Med tem bomo lahko prisluhnili zgodbi o zakletih mačkah na prej omenjenem mostu in Gorskih možeh pri Peričniku.

Med potjo bomo lahko opazovali poslikave na hišah, ki so prav tako povezane s temi pravljicami.

Sledi vzpon proti vasi Dovje, kjer bo naša prva postojanka pri cerkvi sv. Mihaela, tam bomo prisluhnili zgodbi kako je nastala cerkev. Nato se bomo odpravili prti vaškemu jedru in naprej proti karavli, kjer bomo na koncu lahko uživali v prečudovitem razgledu. Med potjo se bomo pogosto ustavili in prisluhnili še ostalim pravljicam. (Zavod za turizem Kranjska Gora)

Slika 8: zemljevid poti po kateri se bomo sprehodili, vir: <https://www.planinskimuzej.si/aktivnosti/aktivnosti-za-otroke/>

5.5 Peti odsek: Slovenski planinski muzej

Zaključek izleta predstavlja obisk Slovenskega planinskega muzeja, ki se nahaja v Mojstrani, na vstopni točki v Triglavski narodni park. Gre za osrednjo kulturno ustanovo, posvečeno slovenskemu gorništvu, alpinizmu in planinski dediščini, ki ima v Sloveniji izjemen zgodovinski in družbeni pomen. Muzej deluje pod okriljem Gornjesavskega muzeja Jesenice in je umeščen v sodobno, arhitekturno zanimivo stavbo, ki se lepo vključuje v gorsko okolje.

Slovenski planinski muzej ni le prostor razstavljanja zgodovine, temveč je predvsem doživljajski muzej, ki obiskovalce aktivno vključuje v spoznavanje gorskega sveta. Stalna razstava je zasnovana interaktivno, tematsko in kronološko. Obiskovalec potuje skozi zgodovino planinstva v Sloveniji – od prvih poskusov vzponov na gorske vrhove, prek organiziranega planinstva konec 19. stoletja, vse do sodobnega alpinizma in varovanja narave.

Poseben poudarek je namenjen Triglavskemu pogorju kot simbolu slovenstva, razvoju planinske infrastrukture (koče, poti, markacije), vlogi slovenskih planinskih društev in pomembnim osebnostim, ki so zaznamovale slovensko planinsko zgodovino. Obiskovalci se lahko virtualno preizkusijo v planinskem kvizu, si nadenejo planinsko opremo, doživijo simulacijo gorske nevarnosti, ali pa se poglobijo v osebne zgodbe slovenskih alpinistov, kar daje razstavi posebno čustveno globino.

Poleg stalne razstave muzej ponuja tudi občasne tematske razstave, projekcije filmov, predavanja, delavnice za otroke in odrasle ter raznolike izobraževalne programe. Za šolske skupine in organizirane izlete pripravljajo posebej prilagojene vodene ogleda z dodatnimi izzivi in nalogami. Okolica muzeja je urejena kot park doživetij, kjer se obiskovalci lahko srečajo s tipičnimi elementi planinskega sveta – od bivakov do plezalnih sten.

Muzej deluje tudi kot pomemben promotor vrednot planinstva, kot so odgovornost, spoštovanje do narave, solidarnost, pogum in vztrajnost. Hkrati opozarja tudi na izzive, s katerimi se sooča sodobno gornišstvo – množični turizem, okoljske spremembe in varnost v gorah.

Za konec izleta Slovenski planinski muzej ponuja premišljen prostor za refleksijo – od čustvene navezanosti Slovencev na gore, do širšega razumevanja pomena narave, kulturne dediščine in trajnostnega turizma. Obisk muzeja ni le informativen, temveč tudi navdihujoč in pogosto globoko oseben, saj številni obiskovalci ob zgodbah in predmetih podoživljajo lastne izkušnje s slovenskimi gorami.

Slovenski planinski muzej je zasnovan tako, da je dostopen prostor za vse obiskovalce, vključno z osebami z omejeno mobilnostjo (Slovenski planinski muzej).

Slika 9: stalna razstava v Slovenskem planinskem muzeju, vir: <https://www.planinskimuzej.si/stalna-razstava/>

6. Zaključek

Celodnevni voden izlet, ki obiskovalce popelje skozi raznolike in skrbno izbrane točke Zgornjesavske doline, predstavlja edinstveno kombinacijo doživljajskega turizma, kulturne in naravne dediščine ter aktivnega izobraževanja. Od skrivnostnega pravljичnega začetka v Kekčevi deželi, preko pristne gostinske ponudbe v brunarici Kosobrin, spoznavanja starih obrti v Rutah, domišljjskih pohodniških poti skozi Triglavske pravljice in vse do bogate muzejske izkušnje v Slovenskem planinskem muzeju, udeleženci izleta ne le opazujejo, temveč aktivno sodelujejo, čutijo in razumejo. V ospredju vseh teh točk je močna povezanost z lokalnim okoljem, njegovo zgodovino, pripovednimi tradicijami in naravnimi danostmi. Izlet ni zasnovan zgolj kot prehod od ene turistične točke do druge, temveč kot celovita pripoved, ki obiskovalca vodi skozi vrednote, ki so ključne za trajnostno prihodnost turizma v Sloveniji: spoštovanje narave, ohranjanje nesnovne dediščine, vključevanje lokalne skupnosti, izobraževanje in čustveno doživetje. Kekčeva dežela s svojo igrivo, a premišljeno zasnovo (zlasti z inovativno zgodbo »Misija eliksir«) spodbuja domišljijo in timsko sodelovanje pri najmlajših, hkrati pa prebuja občutek pripadnosti slovenskemu pravljичnemu svetu. Sledi gostoljuben sprejem v brunarici Kosobrin, kjer obiskovalci okusijo tradicionalno kulinariko v domačem in sproščenem okolju, kar poudari pomen lokalne gastronomske ponudbe kot dela avtentične izkušnje. V Rutah se obiskovalci srečajo z živo dediščino oglarstva, kar ni le prikaz stare obrti, temveč tudi pomembna učna lekcija o trajnostni rabi naravnih virov, medgeneracijskem prenosu znanja in pomembnosti ohranjanja obrti kot kulturne vrednote. Rajža po Poteh Triglavskih pravljic pa izlet dodatno obogati s pripovedno in čustveno globino – narava in mitologija se tu prepleteta v izkušnjo, ki obiskovalce nežno vodi k večji občutljivosti za okolje, pripovedno izročilo in pomen simbolov v prostoru.

Vrhunec izleta predstavlja Slovenski planinski muzej, ki z izjemno bogato stalno razstavo in interaktivnim pristopom omogoča refleksijo o odnosu Slovencev do gora, o razvoju planinstva, pomembnosti varovanja naravnega prostora in zgodbah posameznikov, ki so zaznamovali slovensko gorsko krajino. Muzej ne le informira, temveč tudi navdihuje – obiskovalec iz muzeja ne odide z vtisom, da je »nekaj videl«, temveč z občutkom, da je nekaj doživel, razumel in ponotranjil.

Skupna nit vseh točk izleta je trajnostna naravnost, poudarek na lokalnosti, izobraževalna vrednost in pristna izkušnja, ki obiskovalca ne obremenjuje z množico informacij, temveč ga vodi k samostojnemu razmisleku in čustveni povezanosti z destinacijo. Takšen pristop k turizmu ni zgolj sodoben trend, temveč potreben odgovor na izzive sodobnega časa, kjer množični, potrošniško naravnani turizem postopoma nadomeščajo oblike, ki dajejo prednost kakovosti, odnosom in trajnemu vplivu na obiskovalca.

Zato lahko zaključimo, da tovrsten izlet ni le zgled dobre prakse turističnega vodenja, temveč tudi konkretna uresničitev vrednot, ki jih sodobni trajnostni turizem zagovarja – povezovanje narave, dediščine in skupnosti v korist obiskovalca in prostora, ki ga obiskuje.

7. Viri slik

Slika 1: zemljevid območje Zgornjesavske doline	3
Slika 2: kopališče ob jezeru Jasna pred drugo svetovno vojno	4
Slika 3: Kranjska Gora včasih	5
Slika 4: Pastir iz Rateč	8
Slika 5: Gnanje krav na pašo	9
Slika 6: tovarna v Mojstrani	11
Slika 7: vzpon na Triglav	13
Slika 8: zemljevid poti po kateri se bomo sprehodili	20
Slika 9: stalna razstava v Slovenskem planinskem muzej	22

Slika 1: https://issuu.com/kranjskagora/docs/brosura_izleti?e=18374290/31715953

Slika 2: <https://kranjska-gora.si/zgodbe/oklic-ki-je-za-vedno-spremenil-zivljenje-v-kranjski-gori>

Slika 3: <https://itoldya420.getarchive.net/amp/media/kranjska-gora-z-juznim-planinskim-ozadjem-1909-55df6a>

Slika 4: Kačičnik Gabrič, Alenka (2016). Kmečko življenje v Zgornjesavski dolini v 18. in 19. stoletju. [Kronika \(Ljubljana\)](#), letnik 64, številka 3, str. 495-512

Slika 5: Kačičnik Gabrič, Alenka (2016). Kmečko življenje v Zgornjesavski dolini v 18. in 19. stoletju. [Kronika \(Ljubljana\)](#), letnik 64, številka 3, str. 495-512

Slika 6: <https://gore-ljudje.net/novosti/iz-zgodovine-mojstrane/>

Slika 7: <https://www.visitmojstrana.si/sl/o-nas/zgodovina>

Slika 8: <https://www.planinski.muzej.si/aktivnosti/aktivnosti-za-otroke/>

Slika 9: <https://www.planinski.muzej.si/stalna-razstava/>

8. Viri in literatura

Gams, I. (2002). *Slovenska krajevna imena: Zgornjesavska dolina – zgodovina in razvoj naselij*. ZRC SAZU.

Planinski muzej Slovenije. (2024). *Zgornjesavska dolina – zgodovina in kulturna dediščina*. Pridobljeno 6. maja 2025, s <https://www.planinski.muzej.si>

Kranjska Gora. (2024). *Zgodovina krajev in kulturna dediščina*. Pridobljeno 6. maja 2025, s <https://obcina.kranjska-gora.si/objava/161214>

Kačičnik Gabrič, Alenka (2016). Kmečko življenje v Zgornjesavski dolini v 18. in 19. stoletju. *Kronika (Ljubljana)*, letnik 64, številka 3, str. 495-512.

OITZL, G.(2016) Prostor–narava–človek v Julijskih Alpah.

Zgodovina planinskega muzeja. Pridobljeno s spletne strani 9.5.2025, <https://www.planinski.muzej.si/mojstrana/zgodovina/>

Zavod za turizem Kranjska Gora (n.d.). *Turistična doživetja v Kranjski Gori*. Dostopno na: <https://www.kranjska-gora.si>

Občina Kranjska Gora. (2024). *Strategija razvoja in upravljanja turizma v občini Kranjska Gora 2035* (sprejeta 18. 12. 2024). https://obcina.kranjska-gora.si/Files/TextContent/70/1736340113456_Strategija%20razvoja%20in%20upravljanja%20turizma%20v%20obc%CC%8Cini%20KLANJSKA%20GORA%202035_sprejeta_18122024_1.pdf

<https://www.julijana.info/> pridobljeno dne 9.5.2025